

MÁSODIK KÖNYV: XIII–XIV. SZÁZAD.

II. RÉSZ. A MAGYAR NAGYHATALOM.

I. FEJEZET: AZ ORSZÁG ROMLÁSA.

Kún László. Új királyeszmény. Etnikai ellentétek. Vallásos fellendülés. Kolostoralapítások. Aszkézis. Féktelen harcos szellem. Erkölcsi süllyedés — vallási kétkedés. Társadalmi bomlás. Feudális főnemesség. Köz-nemesség. Oligarchikus magánhatalmak. A királyi hatalom korlátozása. Alkotmányos fejlődés. Örökösödés vagy választás? Károly Róbert és Cseh László. Boccasino Miklós. Bajor Ottó. Károly Róbert kikiáltása. Gentile biboros követsége. A pesti zsinat. I. Károly megkoronázása. Oligarchák kormánya 9

Lap

II. FEJEZET: A KIRÁLYI HATALOM HELYREÁLLÍTÁSA.

Az új dinasztia. Az oligarchák ellen. A rozgonyi csata. A debreceni csata. Az erdélyi, zalafői és macsói győzelmek. Pozsony visszaszerzése az osztrákoktól. Délvidéki tartományok. Károly és a főpapság. Osztrák háború. Záh Felicián merénylete. Cseh háború. A nápolyi trónöröklés rendezése. A visegrádi kongresszus. Osztrák háború. Lengyel-magyar szerződés. Károly külpolitikai koncepciója 56

III. FEJEZET: A KÖZHATALOM ÚJ SZERVEZETE.

Új arisztokrácia. Lovagi intézmények. Az új kormány. Banderiális hadrendszer. Várrendszer. Az államháztartás alapjai. Királyi uradalmak és várgazdaságok. Pénzügyi regalitás. Kereskedelmi és ipari telepítés. Külkereskedelem és útrendszer. Arumegállító jog. Vámregále. A pénzforgalom nehézségei. Az 1323. évi pénzreform. Kettős valuta. Pénzverési kapuadó és aranyvaluta. A magyar ércbányászat kezdetei. A bányászat fellendülése. Urbura és nemesércmonopólium. Adóregále. Pénzügyigazgatás. Pénzverő- és bányakamarák. Só- és vámkamarák. Adóigazgatás. Tárnokmester. A regálegazdaság rendszere. Autonóm közigazgatás. Partikuláris jogrendszer és jogszabályalkotás. A bíróválasztás joga. Városi, földesúri és vármegyei közigazgatás. A főispán. Vármegyei törvényszékek. Nádori közgyűlés. Birságok és díjak. A felsőbíróválasztás szervezeti válsága. Perjogi reformok és a magánharc korlátozása. Kúriai bíraskodás. Korlátlan királyi hatalom. Hűbériség és alkotmány. Magyar alkotmányfejlődés. I. Károly történeti szerepe 79

IV. FEJEZET: VILÁGURALMI TERVEK.

Legitimitás és idoneitás. A Karoling-Capeting legitimitás. Nagy Lajos öröksége, gyermekkora, eszményei. Nagy Sándor-kultusz. Szent László-kultusz. Politikai nevelés. Nagy Lajos egyénisége. Magyar külpolitika. A szerb hatalom emelkedése. Havasbelvi vajdaság. Törökök. Litvánország. A német „Drang nach Osten“. Francia imperializmus. A délkeleti tartományok hódoltatása. Cseh-lengyel konfliktus. Dalmáciai hadjárat. A nápolyi trónöröklés kérdése. Endre mellözése. Erzsébet királyné nápolyi útja. Endre meggyilkolása. VI. Kelemen állásfoglalása. Külpolitikai irányváltás. A nápolyi hadjárat előkészítése. Johanna készülődése. Az első nápolyi hadjárat. Lajos Szicília és Jeruzsálem

királya. Hangulatváltozás Nápolyban. Lackfi István hadjárata. Diplomáciai tárgyalások. A második nápolyi hadjárat. Lajos elkedvetlene-
dése és hazatérése. Nagy Lajos Rómában. A nemesi jogok törvénybe-
iktatása. Öröklési jog: ősiség. Una et eadem libertas. Békekötés.
A nápolyi vállalkozás mérlege 149

V. FEJEZET: A MAGYAR NAGYHATALOM.

Litván és tatár hadjáratok. Szerb háborúk. Háború Velencével. Dal-
mácia visszahódítása. Magyar tengeri haderő. Nápolyi szövetség.
Osztrák szövetség, cseh háború. Békekötés. Bosznia elszakadása és
újrahódoltatása. A Szerb Birodalom bukása. Szerbia hódoltatása. Szerb-
bolgár-oláh szövetség. Bulgária és Havaselve hódoltatása. Moldova.
Magyar-osztrák összeütközés. A nápolyi szövetség felelevenítése.
Nyugati bonyodalmak. Nagy Lajos leányai. Lajos lengyel királysága.
A törökök balkáni térhódítása. Velencei háború. Murad szultán oláh-
bolgár-szerb hadjárata. „Balkáni politika”. Nagy Lajos török hadjárata.
Nagy Lajos térítő missziója. Lajos és a szentszék. Diplomata főpapok.
Kancellária. Udvari történetírás. Pécsi egyetem. Művészetek. Velencei
háború. Az utolsó nápolyi hadjárat. Nagy Lajos halála. Nagy Lajos
külpolitikája 208

HARMADIK KÖNYV: XV. SZÁZAD.

I. RÉSZ. A NAGYBIRTOK URALMA.

I. FEJEZET: A RENDI TÁRSADALOM SZERVEZETE.

Nemesi szabadság. Nagybirtokos főnemesség. Köznemesség. Familiári-
sok. Szabad telepések. Városi polgárság. A jobbágyok kialakulása.
A kilenced. Szolgák, szellérek. A társadalmi fejlődés iránya. Nemzeti-
ségi közösségek. Székelyek. Kúnok és jászok. Oláhok. Rutének. Néme-
tek. Nemzetiségi kérdés. Birtokmegosztás. A birtokos osztályok hatalmi
egyensúlya. Az Anjouk egyensúlyozó politikája. Az egyensúly meg-
bomlik. Pártalakulások 267

II. FEJEZET: PÁRTOK KÜZDELME, PÁRTOK BUKÁSA.

Mária királynő. A lengyel-magyar unió felbomlása. Tvartko és Palisznai
első felkelése. Erzsébet királyné és Garai nádor uralma. Garai ellen-
zéke. Francia szövetség terve. Hármaspártalakulás. Zsigmond és Mária
esküvéje. II. Kis Károly. A Horváti-Palisznai felkelés. Új korszak
megyén. A lovagfőurak békeszerző kísérlete. Nápolyi László trón-
követelő. Lackfi István kormánya. Zsigmond király. Mária királynő
kiszabadítása. Új felkelés. A török előnyomulása. Szerb-bosnyák dol-
gok. Nápolyi László első fellépése. Zsigmond és Dabisa bosnyák király.
A Garai-párt uralma. Horváti bukása. Oláhországi hadjárat. Mária
halála. Török háború. A nikápolyi csata. Országos elégedetlenség.
Lackfi István felkelése és bukása. Új kormány. 1397. évi törvények:
telekkatonaság. 1397. évi törvények: jobbágyterhek emelése. Az 1397.
évi törvény megtorló cikke. A török hadjárat tervének elejtése 311

III. FEJEZET: A GARAI CILLEI LIGA URALMA.

Zsigmond a főurak fogságában. A siklósi liga. Habsburg örökösödési
szerződés. Törvénytelenségek. Garai Miklós kormánya. Anjou László
ellenkirály. A pápa beavatkozása. Garai győzelme. Placetum regium.
A felkelés elfojtása. Garai békepolitikája. A városi lakó és a falusi nép
jogviszonyainak szabályozása. Hervoja lázadása. Osztrák háború.
Bosznia és Szerbia hódoltatása. Habsburg-szövetség. Zsigmond uralmá-

nak jogalapja. A liga vezetői: Ifjabb Garai Miklós. Cillei Hermann.
Kanizsai János. Stibor vajda. Ozorai Pipo. Maróti János. A Sárkányos
társaság. Birtokmegosztás. A legnagyobb birtokszervezetek. Zsigmond
német-római király. Bosnyák ügyek. Lengyel béke. Dalmácia elvesze-
tése. Erkölcsei romlás és egyházszakadás. Konstanzi zsinat. Huszita
mozgalom Csehországban. Zsigmond első huszita háborúja. Zsuzska
János és a huszita hadviselés. Huszita háborúk. Zsigmond győzelme.
Zsigmond császárrá koronázása. Új külpolitika. Zsigmond és a magya-
rok. Borbála császárné árulása. Zsigmond halála és örököse. Zsigmond
király 356

IV. FEJEZET: KÜZDELEM A TÖRÖK ELLEN.

A török hatalom. Új pártalakulás. Lengyel-magyar unió terve. Ulászló
lengyel király megválasztása. A Habsburg-párt államcsínyje. I. Ulászló.
A szentkorona-tan. Az ellenpárt felkelése. Török támadás. Hunyadi
győzelmei. Készülődések. Ulászló és Hunyadi balkáni hadjárata.
Háború vagy béke? A szegedi béke és megszegése. Várna. Az ország-
rendek átmeneti kormánya. Tárgyalások a trón betöltéséről. Kor-
mányzóválasztás. Hunyadi János ifjúsága. Hunyadi birtokai. Hunyadi
politikája. Cillei Ulrik megfékezése. Osztrák háború. A kormányzói
jogkör és a nemesi jogok szabályozása. Magyar-nápolyi perszonális
unio terve. A rigómezei vereség. A déli határok diplomáciai biztosítása.
Hunyadi és Giskra. Politikai kompromisszumok. Az osztrák és magyar
rendek szövetsége. V. László trónralépése. Hunyadi országos fő-
kapitány. Hunyadi készülődése a török ellen. A király reformtervei.
Török támadás. A Németbirodalom bécsüjhelyi gyűlése. Cillei és
Hunyadi viszálya. Tervezgetések. III. Callixtus és Kapisztrán János.
Nándorfejérvár ostroma. Hunyadi János halála. Cillei Ulrik és
Hunyadi László. Cillei halála. Hunyadi László kivégzése. V. László és
tanácsadói 412

II. RÉSZ. A MAGYAR RENAISSANCE ÁLLAM.

Írta: SZEKFŰ GYULA.

I. FEJEZET: A MAGYAR RENAISSANCE ÁLLAM.

Mátyás választása, nagybirtok és rendek szerepe. Szilágyi kormányzó-
sága; a nagybirtokosok leszerelése. Török háborúk, Szerbia, Bosznia.
A török probléma Mátyás koncepciójában. Renaissance-állam és -feje-
delem. Mátyás renaissance-gondolkodásának magyaros színezete; új
nemzetállami öntudat; az európai nemzetközi viszonyok a középkori
egység felbomlásával. Az államhaszon; Mátyás renaissance eszközei;
a nemzetet képviselő renaissance-fejedelem. Háború Frigyes császárral;
belső nyugtalanság; husziták leverése. A cseh trónkérdés, erdélyi láza-
dás, Moldova, cseh háború, cseh királyválasztás; hadierők, állandó zsol-
dosok. Lengyelország a cseh-ügyben, lengyel-cseh—császári koalíció,
Ulászló cseh király. Vitéz-féle összeesküvés. Kázmér betörése, Boroszló.
Sabác, török és velencei határviszonyok. Ausztria meghódítása. kato-
nailag, a fekete sereg; diplomáciailag, Ermeland, német lovagrend,
Lengyelország elszigetelése, Milánó, svájciak, Salzburg, Passau. Olasz
politika, Ancona, Dsem. Francia kapcsolatok. Belső reformok: ország-
gyűlés, rendek; királyi tanács és kancellária; alkalmazottak, követek;
pénz- és hadügy, nagybirtok, jogrend helyreállítása, nagybirtokosok ki-
cserélése, igazságszolgáltatás, királyi kúria; vármegye, köznemesség.
Sziléziai reformok; városok; jobbágyok emelése; főkegyúri jog.
Humanizmus; Vitéz köre, pozsonyi egyetem; udvari humanisták, ide-
genek; Corvina; művészetek, késői gothika és renaissance, Buda,
renaissance-élet, Beatrice, Corvin János örökösödése 467

II. FEJEZET: A RENDEK URALMA MOHÁCSIG.

Trónkövetelők. II. Ulászló választása. Elszakadás Mátyás kormányrendszerétől; a fekete sereg sorsa. Beatrice. A központi hatalom gyöngülése, rendiség erősödése. Corvin János. A Zápolyai-család. A főúri konföderációk. Birtokszerzések: Bakócz, Verbőczy. A főúri rend hanyatlása erős központi hatalom híján. Pénz- és hadügy hanyatlása. Török viszonyok. A Jagellók Habsburg-iránya, diplomáciai viszonyok. Társadalmi átalakulás, jobbágyság és városok hanyatlása, székelység. A parasztlázadás, az 1514-i törvények. Verbőczy hármaskönyve. A köznemesség nemzeti politikai gondolkodása. II. Lajos, rendiség és pártok további bomlása; idegen befolyás a kormányzásra; külpolitikai tehetetlenség. Az alsóbb társadalom vallásos és irodalmi fellendülése. Kódex-irodalom, képzőművészetek és a tömegekkel való kapcsolatuk; protestantizmus, erasmizmus, humanizmus. Török támadások, Nándorfehérvár eleste. Külföldi segély kérdése, a Német-birodalom, Velence. Franciaország és Szolimán. Újabb belső zavarok, az 1525. hatvani és 1526. rákosi országgyűlés. Az 1526-i hadjárat, Mohács

<i>Kütfők és irodalom</i>	613
<i>Időrendi áttekintés</i>	650
<i>Mellékletek jegyzéke</i>	689